

Slovo o *Slovu*. K jubileu časopisu Staroslověnského institutu v Záhřebu¹

Lukáš Zábranský

Časopis *Slovo* se blíží k 65. výročí svého vzniku; při této příležitosti je vhodné a užitečné věnovat tomuto fenoménu náležitou pozornost. Znalec slavisticky orientovaných periodik by mohl reagovat dotazem: „A které *Slovo*? Já znám dvě.“ Uppsalské *Slovo* (*Journal of Slavic Languages, Literatures and Cultures*), které vychází od roku 1972, od roku 2003 pak v elektronické podobě, a záhřebské *Slovo* (*Časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu*), které vychází od roku 1952 dosud. V současnosti je k dispozici čtyřiašedesát čísel. Loga obou periodik vycházejí ze starého slovanského grafému *s*: v uppsalském *Slovu* je v polokruzích litery *s* umístěna zrcadlově hlaholice a cyrilice, chorvatské *Slovo* představuje literu *s* v hlaholici – **Ŗ**.

Zatímco uppsalské *Slovo* je zaměřeno obecně slavisticky, záhřebské *Slovo* se programově zabývá zejména paleoslovenistikou a medievalistikou. A právě tyto oblasti jako základní a určující pro chorvatský časopis *Slovo* se staly pro nás podnětem a inspirací k našemu příspěvku. Logo, totiž právě hlaholské *s*, i název záhřebského časopisu – *Slovo* – jsou spjaty jednak s dobou vzniku hlaholice jako prvního slovanského originálního písma, jednak se staroslověnským písemnictvím, tedy i s christianizací Slovanů prostřednictvím srozumitelného, „domácího“ jazyka.

Už samy geometrické obrazce, trojúhelník a kruh, jejichž kombinací vznikl hlaholský grafém *s*, bývají vnímány jako nositelé magických významů – srov. i slovanský název starého hlaholského **Ŗ** = Slovo, v staroslověnině s přejetím všech významů předlohového řeckého λογος. Také české ekvivalenty staroslověnského lexému *slovo*, jak jsou uvedeny v SJS, jsou toho dokladem.

První studií, která byla v časopisu publikována, se stal článek „Slovo i riječ“, příznačný už svým názvem. Jeho autorem byl Msgre. dr. Svetozar Ritig, nadšený organizátor, popularizátor a mecenáš řady kulturních, společenských a sociálně-charitativních počinů, přední chorvatský badatel v oblasti církevní historie, znalec a propagátor hlaholské bohoslužby, zakladatel *Slova* a Staroslověnského institutu. Redakční kruh časopisu tvořili od samého počátku nejvýznamnější osobnosti zejména chorvatské, ale i světové slavistiky. Na redakci prvního čísla

¹ Za inspiraci k sepsání tohoto příspěvku děkuji své olomoucké učitelce doc. PhDr. Heleně Bauerové.

se podíleli spolu se Svetozarem Ritigem takové osobnosti jako Fran Grivec či Josip Hamm. V průběhu následujících let a desetiletí se redakční rada doplňovala a obměňovala – výroční, 51. číslo (speciální výtisk věnovaný bibliografickým údajům *Slova* z období předchozích padesáti let, zpracovaný Felixem Kellerem) redakčně řídila hvězdná trojice vynikajících badatelek širokého vědeckého záběru – akademička Anica Nazor, dále Marija Pantelić a Ivanka Petrović. V současnosti je hlavní redaktorkou Marica Čunčić, redakční kruh je pak tvořen širším kolektivem, který představují Vesna Badurina-Stipčević, Ivan Botica, Marija-Ana Dürrigl, Ana Kovačević, Milan Mihaljević, Ivanka Petrović, Sandra Požar, Andrea Radošević, Marinka Šimić, Jasna Vince, Anica Vlašić-Anić, Vida Vukoja, Johannes Reinhart a Zdenka Ribarova. Četné původní naučné studie, které vycházejí z pera výše jmenovaných redaktorů-přispěvatelů, předních znalců oblasti chorvatskohlaholského písemnictví, medievalistiky a pomezních disciplín, dokládají vysoký vědecký a tvůrčí potenciál *Slova* a jsou nositeli zásadního významu autorské báze časopisu.

Obsahově nosné a objevené jsou další badatelské výsledky prací výrazných osobností, které reprezentují především jména jako Ivan Bakmaz, Jerko Bezić, Josip Bratulić, Stjepan Damjanović, Branko Fučić, Biserka Grabar, Eduard Hergigonja, Radoslav Katičić, Antonija Zaradija Kiš, Blaže Koneski, Herta Kuna, Nevenka Linarić, Vladimir Mošin, Ivana Mulc, Olga Nedeljković, Valentin Putanec, Ksenia Režić, Jaroslav Šidak, Vjekoslav Štefanić, Josip Tandarić, Josip Vrana, Giorgio Ziffer, Mateo Žagar a další. Práce nejvýznamnějších zahraničních autorů jsou pak zastoupeny zasvěcenými díly, která publikovali např. A. A. Aleksejev, Moshé Altbauer, Robert Auty, Gerhard Birkfellner, Thorvi Eckhardt, Christian Hannick, Jagoda Jurić-Kappel, Helmut Keipert, Leszek Moszyński, B. I. Skupskij, Francis J. Thomson, Dmitrij Tschizewskij, A. A. Turilov, André Vaillant, Janez Zoraj. Zastoupeni jsou i čeští slavisté, mezi nimi Helena Bauerová, František Čajka, Václav Čermák, Zoe Hauptová, František Václav Mareš, Ludmila Pacnerová, Petra Stankovska, Vojtěch Tkadlčík, Josef Vajs, Vladimír Vavřínek, Radoslav Večerka, Miroslav Vepřek, Pavel Vyskočil a další.

Struktura časopisu zůstala zachována od počátku až do současnosti. První část tvoří zejména původní vědecké články – jednak studie klasicky pojaté, jednak práce, jejichž součástí je edice některé z chorvatskohlaholských památek, včetně různocnění, často památek nověji nalezených. Tato část časopisu je svým vědeckým významem zásadní, a představuje tak trvalý přínos pro slavistiku. Fundované, v návaznosti na předchozí práce s danou tematikou, se na stránkách *Slova* řeší otázky cyrilometodějského odkazu u Chorvatů, problematika vzniku a vývoje hlaholice, od nejstarších chorvatskohlaholských nápisů a jejich paleografických zvláštností, ale i nejstarších hlaholských sgrafit na Rusi, až po nejnovější hypotézy o nejstarším slovanském grafickém systému. Časopis *Slovo* nabízí hluboký vhled týkající se specifik rukopisů, ale i inkunábulí a tisků církevněslovanského písemnictví chorvatské redakce – znamenité jsou studie z oblasti starozákon-

ních a novozákonních čtení v chorvatskohlaholských bohoslužebných knihách, zejména breviářích a misálech, pojaté mj. z hlediska translatického, především ve vztahu k někdejší řeckým a latinským předlohám starých slovanských překladů, články o filiacích mezi rukopisy a redakcemi staroslověštiny, ale např. i mezi chorvatskohlaholskou literaturou a českým prostředím doby Karla IV. i období následujících. Zvláštní pozornost si zaslouží také pečlivě zpracované dílčí příspěvky k jednotlivým jazykovým plánům, k iluminacím, k patristické, ale i profánní literatuře, k tradici „hlaholských“ zpěvů, články etymologického rázu aj.

Druhým oddílem *Slova* bývají gratulace jubilantům (Josip Hamm, Marija Pantelić, Vjekoslav Štefanić, Josef Vajs aj.) a nekrology (Zoe Hauptová, Bohuslav Havránek, Blaže Koneski, Josef Kurz, Rajko Nahtigal, Ilona Páclová, Ján Stanislav, Josip Tandarić, André Vaillant, Josef Vašica, Viktor V. Vinogradov atd.); jedná se o významné osobnosti paleoslovenistiky, domácí i zahraniční přispěvatelé *Slova* a spolupracovníky Staroslověnského institutu. Následují posudky a recenze publikací, z českých titulů připomeňme například *Evangeliaře a čtveroevangelia* Karla Horálka, *Učebnici jazyka staroslověnského* Josefa Kurze, pražský akademický *Slovník jazyka staroslověnského* či *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnského* Miloše Weingarta. Formou recenzí a zpráv jsou pravidelně připomínána zahraniční periodika, mezi jinými *Byzantinische Zeitschrift*, *Byzantinoslavica*, *Die Welt der Slaven*, *Harvard Slavic Studies*, *Listy filologické*, *Oxford Slavonic Papers*, *Revue des études slaves*, *Ricerche Slavistiche*, *Scando-slavica*, *Slavia*, *Wiener Slavistisches Jahrbuch* aj.

V závěru časopisu jsou publikovány zprávy o konferencích, kongresech, sjezdech, sympoziích, ale i o dalších významných událostech z oblasti slavistiky (např. dokončení *Slovníku jazyka staroslověnského*, konání lexikografického sympozia v Krakově, ocenění prof. Vjekoslava Štefaniće za životní dílo, otevření Muzea Srbské pravoslavné církve atp.).

Chorvatské *Slovo* nezůstává pozadu ani vzhledem k potřebám současnosti, prostřednictvím moderních technologií jsou jednotlivé články všech čísel snadno dostupné na internetové adrese: <<http://hrcak.srce.hr/slovo>>. Samostatného vydání se dostalo navíc například sborníku *Glagoljica i hrvatski glagolizam* z mezinárodního sympozia Zagreb – Krk uspořádaného u příležitosti 100. výročí Staroslověnské akademie a 50. výročí Staroslověnského institutu v roce 2002, který je na internetu dostupný na adrese: <<http://www.stin.hr/download/zbornik.pdf>>.

Inspirativní příspěvky v záhřebském časopisu *Slovo*, které dokládají význam chorvatského písemnictví v kontextu světového kulturního dědictví, vybízejí k další badatelské činnosti. Na sám závěr si proto dovoluujeme poblahopřát a poděkovat. Děkuje za všechna slova ve *Slovu* a všem jeho spoluvůrcům posíláme přání: AD MULTOS ANNOS!

PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta
Univerzita Hradec Králové
Rokitanského 62
500 03 Hradec Králové 3
lukas.zabransky@uhk.cz